

VEREJNÝ OCHRANCA PRÁV POMOHOLO OTCOVI DIEŤAŤA NA RODIČOVSKÉJ DOVOLENKE A SOCIÁLNA POISŤOVŇA MU VRÁTILA VIAC AKO 1700 EUR

Bratislava 12. marca 2024

Na verejného ochrancu práv Róberta Dobrovodského sa obrátil podávateľ, ktorý bol povinne sociálne poistený ako samostatne zárobkovo činná osoba (SZČO), no šiel na rodičovskú dovolenku a požiadal Sociálnu poisťovňu o materské.

Prvé kroky Sociálnej poisťovne

Sociálna poisťovňa podávateľovi materské priznala. Prvé (približne) 4 mesiace podávateľ poberal materské a popritom nemal žiaden príjem. Od 1. januára 2023 však podávateľ začal pracovať na trvalý pracovný pomer so štandardným 40-hodinovým pracovným týždňom. Cieľom bolo, aby aj naďalej poberal materské ako samostatne zárobkovo činná osoba, a súčasne pracoval na trvalý pracovný pomer ako zamestnanec.

Sociálna poisťovňa v nadväznosti na vznik trvalého pracovného pomeru začala zisťovať, či podávateľovi tento pracovaný pomer umožňuje vykonávať osobnú starostlivosť o dieťa, v dôsledku ktorej poberá materské. Sociálna poisťovňa dospela k záveru, že trvalý pracovaný pomer mu neumožňuje osobnú starostlivosť o dieťa. A to aj napriek tomu, že zamestnávateľ umožnil podávateľovi prácu z domu. Od 1. januára 2023 neboli splnené podmienky nároku na materské. Sociálna poisťovňa preto zastavila výplatu materského a neskôr ho podávateľovi aj odňala.

Nezákonné výzvy na platenie odvodov

Podávateľ od priznania materského síce nevykonával žiadne podnikanie, t. j. nemal žiaden príjem zo živnosti, no živnosť si nepozastavil. Napriek tomu odvody do Sociálnej poisťovne platiť nemusel, lebo poberanie materského predstavovalo dôvod zakladajúci „vylúčenie povinnosti platiť poistné“.

Sociálna poisťovňa žiadala odvody späť, aj s penále

Po odňatí materského však príslušná pobočka Sociálnej poisťovne dospela k záveru, že dôvody pre vylúčenie povinnosti platiť poistné (odvody) pominuli, a tak podávateľa vyzvala, aby doplatil sociálne odvody za obdobie od 1. januára 2023. Podávateľ tieto odvody v sume takmer 1 900 eur zaplatil.

Keďže ich však podávateľ zaplatil oneskorene, následne mu Sociálna poisťovňa rozhodnutím predpísala aj penále za omeškanie v sume viac ako 160 eur.

Zmena právnej úpravy od 1. januára 2023: živnostník starajúci sa o dieťa

Od 1. januára 2023 do 31. decembra 2023 však platila iná právna úprava týkajúca sa vylúčenia povinnosti platiť odvody. Toto vylúčenie už po novom nebolo naviazané len na poberanie materského, ale vo vzťahu k samostatne zárobkovo činným osobám bola podmienka vylúčenia povinnosti platiť odvody splnená aj vtedy, ak v dôsledku osobnej starostlivosti o dieťa táto osoba nevykonávala samostatnú zárobkovú činnosť. Vo výsledku tak podávateľ aj po 1. januári 2023 mal väčšinu času vylúčenú povinnosť platiť odvody zo živnosti. Správne preto Sociálna poisťovňa mala podávateľa vyzvať na zaplatenie odvodov v radovo nižšej sume než je 1 900 eur, a rovnako aj predpísané penále malo byť značne nižšie.

Sociálna poisťovňa zareagovala na výzvu verejného ochrancu práv a obnovila konanie

Sociálna poisťovňa si toto pochybenie uvedomila už v priebehu vybavovania podnetu. Už na základe dopytu Kancelárie verejného ochrancu práv nariadila obnovu konania vo veci predpisania penále.

Namiesto 160 eur už len 27 eur penále. Odvody vrátené v rozsahu 1 600 eur

V obnovenom konaní Sociálna poisťovňa následne podávateľovi predpísala penále v sume cca 27 eur. Rovnako podávateľovi vrátila podstatnú časť (vyše 1 600 eur) odvodov, ktoré na základe jej výzvy zaplatil. Spolu Sociálna poisťovňa vrátila podávateľovi viac ako 1 700 eur.

„Oceňujem reakciu Sociálnej poisťovne, ktorá si svoje pochybenie uvedomila už v priebehu vybavovania podnetu. Keďže však tieto povinnosti podávateľovi uložila bez právneho dôvodu, konštatoval som porušenie základného práva na inú právnu ochranu (podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy SR) v spojení so základným právom vlastníť majetok (čl. 20 ods. 1 Ústavy SR), keďže predmetné pochybenie Sociálnej poisťovne malo vplyv aj na majetkovú sféru podávateľa.“
uviedol verejný ochranca práv Róbert Dobrovodský.